

SYMBOLIEK

ARMA CHRISTI - PASSIEWERTUIGEN VAN CHRISTUS

het passieverhaal in een notendop

Op schilderijen, wegkruisen, in kerken of op begraafplaatsen vind je soms afbeeldingen van de Passiewerktuigen of *Arma Christi* (wapenen van Christus). Het zijn voorwerpen, waarmee Jezus Christus werd gemarteld en bespot in de laatste uren voor zijn dood. In feite vertellen ze het lijdensverhaal in een notendop. Ze worden ook wel 'wapens' (*arma*) genoemd, omdat Christus hiermee en hierdoor zonde en dood overwon en de mens verlost. Het kruis werd daardoor het symbool van eeuwig leven.

• NORDFRIEDHOF IN DÜSSELDORF:

Den bitteren Leiden und Sterben Jesu Christi zu Ehren

Op het Nordfriedhof uit 1884 in Düsseldorf staat op veld 72 een grafteken met de passiewerktuigen. Op graftekens op begraafplaatsen kom je diverse lijdenssymbolen tegen met uiteraard het kruis zelf als meest voorkomend symbool. Dit grafteken is voor hier vrij uniek. In de Eifel schijnt de afbeelding vaker voor te komen en misschien is deze steen vandaar wel door mensen uit die streek meegebracht, want de namen die in de randtekst staan zijn niet die van Ernst & Auguste Vorfeld, die hier liggen begraven.

De **Arma Christi** op deze grafsteen in chronologische volgorde:

randschrift:

*Den bitteren Leiden und Sterben Jesu Christi
zu Ehren haben (onleesbaar) Schorn
und Anna seine eheliche Hausfrau
diese Stiftung getan*

- de lantaarn als verwijzing naar de waakzaamheid in de Hof van Olijven.
- de geldbuidel van Judas met dertig zilverlingen.
- het zwaard waarmee Petrus de knecht van de hogepriester het rechteroor afsloeg.
- de vuist waarmee Jezus bij de hogepriester geslagen werd.
- de haan die driemaal kraaide en Petrus aan zijn verloochening herinnerde.
- de kan en waterschotel waarin Pilatus zijn handen in onschuld waste.
- de geselkolom, waar Jezus aan werd vastgebonden bij de geseling.
- de zweep en de tuchtroede waarmee Jezus geselsd werd.
- de doornenkroon, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.
- de rietstok, die hem als staf in handen werd gegeven.
- het kruis.
- de titulus, het bordje met het opschrift INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum).
- de hamer en drie spijkers, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd.
- de drie dobbelstenen waarmee om Jezus' gewaad werd gedobbeld.
- de stok met de spons met hysop om zijn dorst te lessen.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- een tang om de spijkers uit te trekken.
- de ladder om het lichaam van het kruis af te halen.
- Maria, Maria Magdalena en Johannes aan de voet van het kruis.

• KATHOLISCHER HERMANFRIEDHOF IN AUGSBURG

Resurrectio mortuorum est spes christianorum

Op de poort van de katholieke begraafplaats aan de Hermanstrasse, die uit 1600 stamt, staat de tekst *Resurrectio mortuorum est spes christianorum* (de verrijzenis van de doden is de hoop van de christenen). In het christelijk geloof heeft het lijden, de kruisdood en de verrijzenis van Jezus Christus voor de gelovige de weg geopend naar een eeuwig leven.

Veel afbeeldingen op de begraafplaats verwijzen naar lijden, dood en verrijzenis van Jezus, waaronder ook een grafsteen met de passiewerktuigen van Christus.

geselkolom

Piëta

in het graf

uit het graf

verrijzenis

de **Arma Christi** op deze grafsteen van boven naar beneden:

Arma Christi

- de titulus, het bordje met het opschrift INRI (*Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum*, Jezus van Nazareth koning van de Joden).

- hart en stralenkrans:

de allesoverheersende afbeelding op het kruis is het brandend hart met de stralenkrans.

Het (doorboorde) hart symboliseert het leven en lijden van Christus, terwijl de vlam en stralen symbool staan voor zijn allesomvattende liefde en barmhartigheid.

- de stok met de spons met hysop om zijn dorst te lessen.

- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.

- de doornenkroon, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.

- de handen en voeten, die met drie spijkers aan het kruis genageld werden.

- de hamer, waarmee hij vastgespijkerd werd.

- de haan die driemaal kraaide en Petrus aan zijn verloochening herinnerde.

- de geselkolom, waar Jezus aan werd vastgebonden bij de geseling.

- de gesel waarmee Jezus gegeseld werd.

- het kruis.

• WEGKRUIS IN MONTECATINI ALTO

Strumenti della Passione

De symboliek van de passiewerktuigen afgebeeld in een notendop op een grafteken kom je niet vaak tegen op een begraafplaats. Vaker komt - of liever kwam - het voor op wegkruisen in katholieke landen. Er zijn nog enkele te vinden in de Zuid-Duitse staten Baden-Württemberg en Bayern en ook in Zuid-Tirol.

Heel onverwacht kwamen we een wegkruis tegen in Montecatini Alto (Toscane).

Montecatini Alto is een mooi en gezellig Toscaans dorpje, hooggelegen zoals de naam (alto) al zegt. Vanuit de beneden gelegen badplaats Montecatini Terme kun je elk half

uur met de *funicolare* omhoog of omlaag. Het treintje trekt je in 10 minuten 1050 meter omhoog, waarbij je een hoogteverschil overwint van 202 meter met een gemiddeld stijgingspercentage van 20%. Je kunt ook omhoog lopen!

In een nis in één van de straatjes hangt een levensgroot kruis met de *strumenti della passione* (passiewerktuigen). Met het kruis zelf meegeteld zijn er 24 voorwerpen te zien.

Op een ingemetselde steen in de achterwand is MDCCLXXI (1771) als jaartal te lezen, op een bordje staat vermeld dat het kruis in 2011 is geres taureerd.

de **Arma Christi** aan het kruis

op de **verticale** staande balk:

- een ampul: of met hysop om zijn dorst te lessen of met zalf/olie om het lichaam te balsemen.
- de doornenkroon (rond ampul), waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.
- de titulus, het bordje met het opschrift INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum).
- de geldbuidel van Judas met de 30 silverlingen, waarmee hij Jezus had verraden.
- de doek van Veronica, waarmee zij het zweet van Jezus' aanschijn afwiste.
- de beker van het Laatste Avondmaal of de lijdensbeker ('laat deze beker aan mij voorbijgaan').
- de scharlaken mantel, die de soldaten Jezus aantrokken om hem te bespotten.
- de lijfrok van Jezus, geweven uit één stuk, waar na zijn kruisiging om gedobbeld werd.
- de drie dobbelstenen, waarmee om de lijfrok werd gedobbeld.
- de schedel als symbool van Golgotha = Schedelplaats, waar Jezus werd gekruisigd.

op de **horizontale** dwarsbalk:

- de zweep waarmee Jezus geselsd werd.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- het oor van de knecht van de hogepriester, dat door Petrus werd afgeslagen.
- de vuist waarmee Jezus bij de hogepriester geslagen werd.
- het zwaard waarmee Petrus de knecht van de hogepriester het rechteroor afsloeg.
- de ladder om het lichaam van het kruis te halen.
- de kan met water waarin Pilatus zijn handen in onschuld waste.
- de nijptang om de spijkers uit te trekken.
- de geselkolom, waar Jezus aan werd vastgebonden bij de geseling.
- de haan die driemaal kraaide en Petrus aan zijn verloochening herinnerde.
- de hamer, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd.
- de stok met de spons met hysop om zijn dorst te lessen.
- de tuchtroede waarmee Jezus geselsd werd.

• KILCOOLEY ABBEY

grafzerk Abt Philip O'Mulwanayn (1463)

In Ierland ligt in de buurt van het dorp Gortnahoe (County Tipperary) midden in een weiland de ruïne van Kilcooley Abbey. Er is geen weg naar toe, je moet door hoog gras naar de abdij waden.

Kilcooley Abbey werd in 1182 door de Cisterciënzerorde gesticht. Het complex werd diverse malen verwoest en weer opgebouwd. Zo werd de abdij in 1445 gerestaureerd onder abt Philip O'Mulwanayn.

In 1540 werd het klooster onder Hendrik VIII ontbonden, maar een kleine groep

Cisterciënzermonniken bleef het klooster gebruiken. Door Cromwell werden ze in 1650 verdreven en het klooster verviel tot een ruïne.

In het complex zijn nog enkele prachtige grafmonumenten bewaard gebleven. Eén van de grafzerken is die van abt Philip O'Mulwanayn uit 1463, waarop hij is afgebeeld met bisschopsstaf en gebedenboek. In het bovendee van de zerk staan op een schild de *Arma Christi* afgebeeld. Omdat de steen nogal versleten is, zijn niet alle voorwerpen even duidelijk.

de ***Arma Christi*** op de grafzerk

aan de linkerkant:

- de stok met de spons met hysop om zijn dorst te lessen.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- de lijfrok van Jezus, geweven uit één stuk, waar na zijn kruisiging om gedobbeld werd.
- de gesel waarmee Jezus gegeseld werd.
- de hamer, waarmee hij vastgespijkerd werd.

midden:

- de titulus, het bordje met het opschrift INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum).
- de spijkers, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd.
- het kruis.
- de doornenkroon, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.

aan de rechterkant:

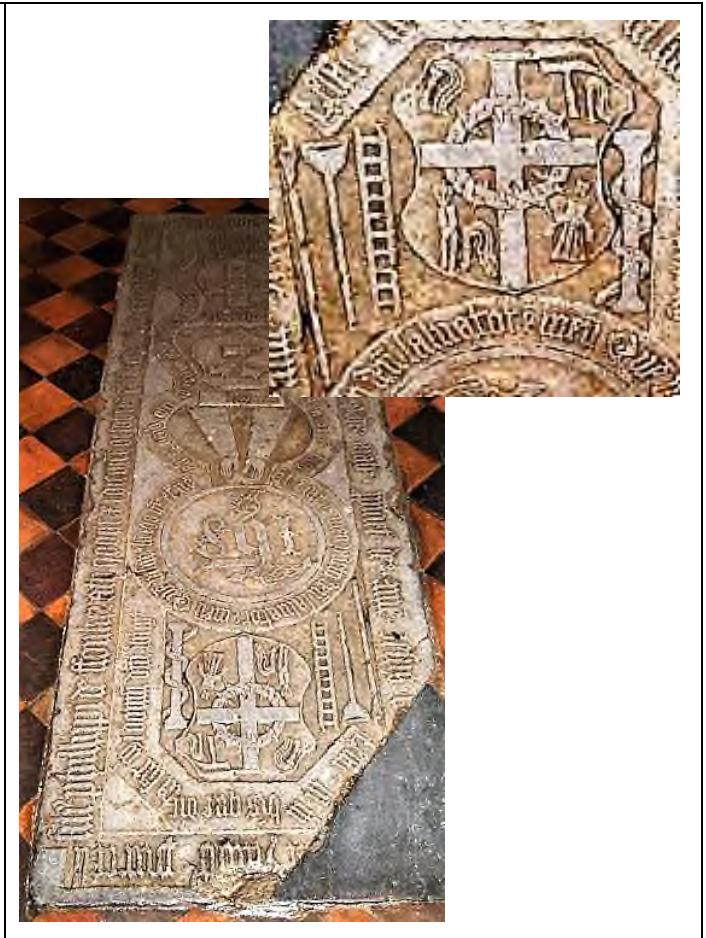
- de geldbuidel van Judas met de 30 zilverlingen, waarmee Jezus werd verraden.
 - de ladder om het lichaam van het kruis te halen.
 - de nijptang om de spijkers uit te trekken.
 - de haan op de pot.
- (middeleeuwse legende)

Volgens een middeleeuwse legende steeg op de dag van de kruisiging een haan, die voor Judas gekookt was, op uit de kookpot en kraaide. Zich realiserend dat dit de verrijzenis van Jezus voorspelde, bracht Judas de 30 zilverlingen terug en hing zichzelf op.

• KILKENNY - ST. CANICE'S CATHEDRAL

4 grafmonumenten met Arma Christi

In Kilkenny (Ierland, County Kilkenny) staat de St. Canice's Cathedral uit de 13^e eeuw. In de kathedraal bevinden zich een aantal oude graftombes en grafzerken voor bisschoppen en adellijke eigenaren van het Kilkenny Castle. Opvallend is dat de *Arma Christi* hier vier keer voorkomen.

	
<i>Edmund Purcel († 1549)</i> <i>captain of the Earl of Ormond's gallowglass</i> <i>(= buitenlands huurleger)</i>	<i>onbekend</i>
<i>Arma Christi</i> - het <u>kruis</u>. - de <u>doornenkroon</u>, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond. - de <u>gesel</u> waarmee Jezus werd gezeseld. - de <u>lans</u> waarmee zijn zijde werd doorboord. - de <u>stok met de spons</u> met hysop om zijn dorst te lessen. - de <u>haan op de pot</u>. (middeleeuwse legende, zie vorige bladzijde) - de <u>hamer</u>, waarmee hij vastgespijkerd werd. - de <u>ladder</u> om het lichaam van het kruis te halen. - de 3 <u>spijkers</u>, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd. - de <u>nijptang</u> om de spijkers uit te trekken. - de <u>lijfrok</u> van Jezus, geweven uit één stuk, waar na zijn kruisiging om gedobbeld werd. - de <u>drie dobbelstenen</u>, waarmee om de lijfrok werd gedobbeld.	<i>Arma Christi</i> in het schild - het <u>kruis</u>. - de <u>doornenkroon</u>, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond. - driemaal komt er een <u>gesel</u> voor. - de <u>hamer</u>, waarmee hij vastgespijkerd werd. - de 3 <u>spijkers</u>, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd. - de <u>nijptang</u> om de spijkers uit te trekken. - de <u>lijfrok</u> van Jezus, geweven uit één stuk, waar na zijn kruisiging om gedobbeld werd. - de <u>drie dobbelstenen</u>, waarmee om de lijfrok werd gedobbeld. buiten het schild - de <u>lans</u> waarmee zijn zijde werd doorboord. - de <u>stok met de spons</u> met hysop om zijn dorst te lessen. - de <u>geselkolom</u>, waar Jezus aan werd vastgebonden bij de geseling. - het <u>touw</u>, waarmee hij werd vastgebonden.

*Piers Butler (1467-1539), 8th Earl of Ossory
& Margareth Fitzgerald (1473-1542),
Countess of Ormond & Ossory*

*James Schorthals (ca. 1464-1534)
Baron of Ballylarcán & Ballykeefe
& Katherine Whyte († 1507)*

Arma Christi

- de figuur van Jezus zelf, met touwen vastgebonden aan de geselpaal.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- de lijfrok van Jezus, geweven uit één stuk, waar na zijn kruisiging om gedobbeld werd.
- twee gesels waarmee Jezus werd gezeseld.
- de drie dobbelstenen, waarmee om de lijfrok werd gedobbeld.
- het kruis.
- de doornenkroon, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.
- de hamer, waarmee hij vastgespijkerd werd.
- de nijptang om de spijkers uit te trekken.
- de 3 spijkers, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd.
- de ladder om het lichaam van het kruis te halen.

Arma Christi

- het kruis.
- de doornenkroon, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.
- de gesel waarmee Jezus werd gezeseld.
- de hamer, waarmee hij vastgespijkerd werd.
- de 3 spijkers, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd.
- de nijptang om de spijkers uit te trekken.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- de ladder om het lichaam van het kruis te halen.
- de lijfrok van Jezus, geweven uit één stuk, waar na zijn kruisiging om gedobbeld werd.
- de drie dobbelstenen, waarmee om de lijfrok werd gedobbeld.

• GUEHENNO - ENCLOS PAROISSIAL

zuil van de verloochening van Petrus

In Bretagne kom je vaak een *enclos paroissial* tegen: een door een muur omsloten architecturaal ensemble van kerk, kerkhof, triomfpoort, knekelhuis en Calvariekruis. Dit zijn de vaste elementen, soms is er een ander element toegevoegd. In Guehenno (dep. Morbihan) werd in 1862 een zuil met daarbovenop een haan toegevoegd, die de 'zuil van de verloochening van Petrus' wordt genoemd, verwijzend naar de aankondiging van Jezus: *Deze nacht, voordat de haan kraait, zul je me drie keer verloochenen*. De kolom presenteert tevens de **Arma Christi**:

- de genoemde haan.
- de zuil is de geselkolom, waar Jezus aan werd vastgebonden.
- de gesels waarmee Jezus werd gezeseld.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- de stok met de spons met hysop om zijn dorst te lessen.
- de ring en het koord waarmee Jezus aan de geselzuil werd vastgemaakt.
- de doornenkroon, waarmee Jezus werd gekroond.
- de rietstok, die hem spottend als staf in handen werd gegeven.
- de spijkers, de hamer om hem vast te spijkeren en de nijptang om de spijkers uit te trekken.

● **FRIEDHOF BAD NEUENAH**

grafkruis uit 1786

Op de begraafplaats van Bad Neuenahr (Duitsland) staan naast hedendaagse graftekens een indrukwekkend aantal grafkruisen uit de barokperiode (16^e en 17^e eeuw) in typisch Rijnlandse stijl. Op een daarvan uit 1786 staan de **Arma Christi**:

- de doornenkroon, waarmee Jezus tot 'koning van de Joden' werd gekroond.
- de handen en voeten, die met spijkers aan het kruis genageld werden.
- het kruis.
- het (doorboorde) hart, dat leven en lijden van Christus symboliseert.
- de schedel onderaan het kruis als symbool van Golgotha = Schedelplaats, waar Jezus werd gekruisigd.

● **WROCLAW - MARKTPLEIN**

zrob to sam - do it yourself

Op een muur in de hoek van het Marktplaats van Wrocław (Polen) hangt dit kastje aan de muur. Zijn het een paar **Arma Christi**: kruis, hamer en drie spijkers?

Nee, het is een kunstwerk van Eugeniusz Get-Stankiewicz. Hij kwam op het idee bij een bezoek aan een fabriek waar kerkdecoraties werden geassembleerd. Hij zag hoe arbeiders op een montagetafel honderden Jezussen per uur aan het houten kruis spijkerden. Get-Stankiewicz, die in zijn jeugd gewend was aan het in elkaar zetten van plastic modellen, bedacht meteen hoe een zelfbouwpakket met instructies eruit zouden zien en creëerde in 1977 dit beeld, met daaronder de tekst **ZROB TO SAM - DO IT YOURSELF**.

VELDHOVEN - MUSEUM 't OUDE SLOT - Arma Christi in een fles

Museum 't Oude Slot in Veldhoven bezit een grote verzameling volkskunst en volksprenten.

Onder de voorwerpen van volkskunst zijn ook funeraire objecten, zoals haarwerkjes, reliekenschilderijtjes en de **Arma Christi**.

Een fraai voorbeeld daarvan is een fles, waarin diverse voorwerpen van de **Arma Christi** te zien zijn:

- het kruis met titulus (I.N.R.I.) en (opgeplakt) corpus van Jezus.
- de lans waarmee zijn zijde werd doorboord.
- de stok met de spons met hysop om zijn dorst te lessen.
- de geselkolom, waaraan Jezus werd vastgebonden voor de geseling.
- de gesel waarmee Jezus werd geseld.
- de ladder om het lichaam van het kruis te halen.
- de lantaarn die verwijst naar de waakzaamheid in de Hof van Olijven.
- de dobbelstenen, waarmee om de lijfrok werd gedobbel.
- de hamer, waarmee hij vastgespijkerd werd.
- de nijptang om de spijkers uit te trekken.
- de spijkers, waarmee Jezus aan het kruis genageld werd.